

Universal Declaration of Human Rights - Mende

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Dunya Lahi Nuvuu Lonyisia Va

Magona Yepi

A jifa kiliyei na ke numu vuu kpelee ti maa hewulei lo towa kpaupau le laha va, tonya kee ndileli dunyihu.

A jifa ngawuleehu kee baagbuala nuvugaa ti lonyisia ma ti wanga a pie hindangaa na hii i wotea a nemahugili waa nuvuu ma, dunya ninahu mia mahoingoo muvuu i gu i yepe kia ngi longola, kee ngi lanayei kee ngi lima hinda.

A jifa maa ii houni nu mu vuu i wote a ko gomo mahaya nyamu nyamu kee nduwoo ya yeya, ke mahoingoo sawei i nuvuu lonyii mavale,

A jifa mahoingoo ndiamoyei na ndolesialuahua i leguluma,

A jifa nungei nasia ti ndolei kpele ti woyilei na hu ti lanaya genga koloo yayilingoihu,

Kee nuvuu lonya, ngi nuvuu ya, ngi yeyei kee hindui taa nyahii ti lonyei maahewu lei, kee gboma ti ti lia yilinga ko yange yange kee ndevu yekpe la i le guluma.

A jifa ndolei nasia ti dunyi hu ti lahei wumbua a ngoyila koo ti to ke baago ma a yelo na nuvuu va kee ngi lonya ya va,

A jifa kiliyei yaa numu kpelehu hinda yayilingoi ji a lelo guluma,

Fale naa

Komewai na ta toli a

Genela Asembili

Ndenga Ye

Dunya Lahei ji nuvuu lonyinsia va i wote a naiki numui kpelee kee ndolei kpelee va nahii ke numu gbi oo ngoyila hugbate gbi na hinda yayilingoi ji ngi enmahu kpoto i lapi kpugu kpugu a numu gaalahu wie i to ke bagooma iye tonei jisias ma kee hugbembai jisias nungei nasia weti yei ndoo kpele hugbatai ji hu, kee nasia ti ndolongaa hu nahi tii yee ndolo kpele hugbatei jisias bu.

1. Ngayilii Ye Ngilei

Numuvuisia Kpelee ta ti le te ye nduwoo ya hu, tao ti nuvuu yei kee ti lonyi maa hewungo. Kiiya kee hindaluahua goola a yelo ti hun. Fale mahoungoo ti ti nyonyohu hoi kia ndeegaa.

2. Ngayilii Ye Fele Yei

Hugbatei ji numu kpelee lo va, nu genyei, ngi luwu yegii, nyaha oo hindgo, nu layia, Ngewoo na a feli, ngi gilii yei, ngi le gi kee ngi gbate ii ma.

Tao maa ii houni nduahua ge i waa nungaa luahu jifa tii gbuani ndolo yilahu, oo jifa tia heini ti yekpe va oo tii yekpe va.

3. Ngayilii Ye Sawa Yei

Nuvuu gbi ngi lonya mia koo ndevu i ye ngi hu, koo aa ye nuu bu, tao koo mahungbee i ye ngi ma.

4. Ngayilii Ye Naani Yei

Maa ii houni ti numu gbi hou nduwɔya hu, ɔɔ ti ngi waa mɔnɛmɔnɛ hinda hu, maa ii houni nuu maajia va nduwɔya hu, tao gbɔma mahoungɔ nduwɔyei ye keyi kgbi lekee i gbɔyɔ.

5. Ngayilii Ye Lɔɔlu Yei

Maa ii houni kɔɔ ti kpaagba hinda la nuu gbi ma, tao kɔɔ ti hinda wee a numu na a ke ke nuvu yaa a ngie.

6. Ngayilii Ye Weita Yei

Nuvuu gbi lee ngi lɔnya mia kɔɔ sawei i baagɔɔ ngi nuvu ya ma mia leke gbi.

7. Ngayilii Ye Wɔfila Yei

Nuvuu kpɛɛ ti maahɛwungɛ sawei gulo, tao mahoungɔ sawei i ti mahu weɛ nahi gbi ɛɛ ti hu wɔyɔ. Mahoungɔ sawei i tɔ ke hugbatei ji ɛɛ numugbi gbukpuu.

8. Ngayilii Ye Wayakpei

Nuu gbi ngi lɔnya mia kɔɔ sawa kpaambu ngaa yekpe ti ngi lɔnyi mavale a watii na ngi lɔnyi nasia ndɔɔ jawei keni numu a nyani ngi ma.

9. Ngayilii Ye Taalui

Maa ii houni ti numu magba, ti ngi wu kpegbema ɔɔ ti ngi gbɛ ngi yee a baama hu we.

10. Ngayilii Ye Puui

Nuu gbi ngi lɔnya mia nahii ti la nyɔngaa ngi ma tɛ i ngi maahinda gulanga kɔɛhu ɔɔ i sawa kpoukpou nyaninga, kɔɔ ti ye njie na le fofohu, tao kɔɔ sawakpambu jein jein gɔngaa ti loo ngi va.

11. Ngayilii Ye Puu Mahuyelei

1. Nu gbi ngi lɔnya mia nahi ti la nyɔngaa ngi ma hinda ngamu va, taa kiti lewe haani ti ye njie na le fofohu, tao ti jia a sawe panda pandaa.

2. Maa ii houni ti baa nuu gbi ma a sawahu wee – ndɔɔ yila jawa yo ɔɔ ndunya kpɛɛ jawa. Tao gbɔma maa i houni sawei i kpagbaa la nuu ma na kaahu lewengɔ sawei na ma i nyanini.

12. Ngayilii Ye Puu Mahufilei

Maa ii houni nuu i ye na nahi ta loko wili ngi bundu hinda hu, ngi ye pɛɛbu hinda, kɔɛi kɛɛ ngowili na a pili ngitiwoma kia lee ti longɔla, kɛɛ kakpama a baagbuama hu we. Maa houngɔ sawei i nuu gbi maawɛɛ yɛɛ kakpamei ji bondayeya.

13. Ngayilii Ye Puumahu Sawei

1. Mahoungɔ numu gbi i ye hugbembo hu kɔɔ i li mia leke gbi ngi longɔ i li na, tao kɔɔ i hei ndɔɔ gbi leke hu ngi longɔ i heihu.

2. Nu gbi ngi lɔnya mia kɔɔ i gbua ndɔɔ yila hu i li peka hu, i wee a ngi yee ɔɔ mbaa tinda, tao kɔɔ i yama ngi ndei na hu mia i gbuana.

14. Ngayilii Ye Puumahu Naanii

1. Nu gbi lɔnya mia kɔɔ i ngi yaama lɔwu kakpama yeye ndɔɔ yeka hu, tao kɔɔ i nganeɛ gbuana.

2. Ye sawei ji ɛ lekpe gbi naleke ve numui ji i ndɔlɔ jawa nyanini, tao i hinda gbulanina na ndɔlɔ wovila hugbatei i loila.

15. Ngavilii Ye Puumahu Looli

1. Nuu gbi lɔnya mia kɔɔ i wote a ndɔlɔlii.

2. Maa i houni koo ti nuu gbi baa a ngi lɔlii va, ɔɔ koo ti ngi baa a ndɔlɔlii va ndɔɔ vekahu.

16. Ngayilii Ye Puumahu Weitei

1. Hindui taa nyahii na ti lakpango ta saaweb ti ndengaa le, ti genye ii yeni bee yila, tii yeni bee a ndob yila hunblaa, so Ngewa veli gbambi yila ma. Ti lonye maahewungo saava, saahu, so ji ta lo ti gole.

2. Kɔɔ hindui taa nyaha ti sɔɔwɛɛ, a nɛɛ pɛɪɪ ti veɪɪja wɛ.

3. Bondei mia ndolei vei kpəkui le, fale maahoungə heimii kɛ ndələ gbi ti bondei mahu gbɛɛ kpətu kpətu.

17. Ngavilii Ye Puumahu Wolei

1. Nuu gbi lɔnva mia kɔɔ i ngi wuma haakangaa majɔɔ, tao gbɔma kɔɔ taa nungaa ti makpɔma haaka majɔɔ.

2. Te nuu gbi haaka gbua ngi yeya kia leke ti longola.

18. Ngayilii Ye Puumahu Waykpei

Nuu ghi lɔya mia kɔɔ i kiɪya wee, kɔɔ i giila gbɔɔ tɔnyei le ɔɔ gbɔɔ i lɔnyani, Ngewɔɔ ye gbɔɔ ngi longɔ i feli, ye tɔnyei ji a ngi jein jein lɔ kɔɔ i ngi giliyei ɔɔ ngi yewɔveilei wote, I wote bɛɛ atayakpe ɔɔ taa nungaa, fofohu ɔɔ sɔkuma, kɔɔ i nungaa gaa a ngi ngliyei kɛɛ ngi yewɔ hindei.

19. Ngavilii Ye Puumahu Taaui

Nuu gbi lanya mia koo i kiliya wee tao koo i yee kiiyeina le fofohu, yee tanyi ji a peelo yee kiiyei ji nuu gbi ee gbekpa kula, tao koo i nemahulee kee ngowii majoo tao koo ta bee i fe nungaa we a pele gbi hu we, nahi bandowoma gbi ee waa nduahu.

20. Ngavilii Ye Nugbɔvɔngoi

1. Nuu gbi lɔɔva mia kɔɔ taa nungaa ti gome, tao kɔɔ taa teini ti lee, i na lee hinda huwu va ii lee.

2. Tee nguaa numu gbi la a kpɔli hale kɔɔ i wote a kome ma mɔ.

21. Ngavilii Ye Nugbɔvɔngɔ-Mahuvelei

1. Nuu gbi lɔnya mia kɔɔŋŋi loko i ye ŋgi guameti hindeihu, ke bee ta vulii i yehu ɔɔ nungaa tia vulii ta lokoloo ti ma.

2. Nuu gbi lɔnya mia koo ngi loohu guameti hugbate wie ngoisia ti hiti ngi ma kia lee ta hiti nungaa ye pekeisia ma.

3. Nungaa mia maahoungɔ ti ti guameti hei, ti gbayei mia a pie a yenge, hulembinga ta yamalo ti kolei gula, tao ye kolei ji a kgula bunduhulo, nahii nungbi ee gbekpa numu gula.

22. Ngayilii Ye Nugbɔvɔngɔ-Mahufelei

Numu gbi lee ndalalii a ngie, ngi lɔlei kpɔma hugbate wie ngi va, tao kɔɔ ngi lɔlei taa ngitiwoma hugbate ti pee ye kpɔma hugbatei na i foo ngi ma, tao a majɔɔɔ kialeke ngi lɔlei gbatei kee ve saweisia ti na, gbɔma kia lekee ve numui bee ngi hami gii na, kɔɔ wei i legulɔ.

23. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahusawei

1. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ i yenge, tao kɔɔ i ngengei na wie ngi longɔla, kɔɔ i mbelɛhei majɔɔ ngengemei, tao kɔɔ ti tɔ kengengei ɛɛ ngi lo.
2. Numu gbi lɔnya mia, nahii nduahugbiima, kɔɔ ti ngi pawa kia a yenge la.
3. Ngenge mɔgbi lɔnya mia kɔɔ ti ngi pawa nahii ta kɛɛ ngi mablaa ta ti magbee gbualɔ hu kia nuvu, tao gbɔma kɔɔ kpɔma yeka i yena ngi va.
4. Ngenge mɔgbi lɔnya mia kɔɔ i wili hugbatehu na ngenga blaa ma vale.

24. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahunaani

Ngenge mɔgbi lɔnya mia kɔɔ i levu tao kɔɔ i kpele yeka gbua, tao gbɔma kɔɔ aa ngenge huguangɔ waa wie, mahoungɔ gbɔma i yaa a ndevu wati majɔɔ, nahi i yaa ye ndevui na wie ma ta yaalɔ a ngi pawa.

25. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahulɔɔlui

1. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ ta kɛɛ ngi mablaa ti ye kaahugbua hu, ti meheɛ yekpe me, ti kula yekpe yili, ti la ndama yekpe, ti hale yekpe majɔɔ, tao gbɔma guameti i ye na ti va, hugbate yekpe i yena ngi va a watii na ɛɛ ye ngege hu, a watii na ngi heigengɔ, watii na ngi wovang, kɛɛ watii na hinda a wa ngi mahu nahii ɛɛ gumbu.
2. Mahoungɔ gbɔma hugbate i ye na kuimeisia kɛɛ ndengaa va. Mahoungɔ ndengaa kpeleɛ, naa ti ke taa ti njeni ti sɔɔhu ɔɔ tii sɔɔhu, ye hugbatei ji i ti maa weɛ.

26. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahuweitei

1. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ i kɔɔ gaa. Maa ii houni navoo hinda i ye kɔɔgaala ma, ke beɛ i wote a ye tɔtɔmei. Mahoungɔ kɔɔ gaalei i wote a sawa kpawu kpawu na ndo gbi ɛ gbua ma ye tɔtɔomi. Nyandengɔ kɔɔ ngenge kɔɔngaa i yna kpoto, kɛɛ kɔɔ yalngɔ gaalei naa va ti nemabu lewengɔ.
2. Kɔɔ gaalei i wote a hinda na a nuu le gulɔma, ngi lɔnyisia kɛɛ ngi hugbemboi. I loko hei hinda yawubu gɔɔla, hinda bu houla kɛɛ ndiamɔya dunyei kpeleɛ luahu, kenyeisia kɛɛ Ngewɔ vɛli gbambisia luahu, tao kpaya waalɔ ndɔɔ kpele woyila yenge lukuisia hu kɔɔ ndileli i li gulɔma.
3. Bondeisia ti wote a haala bla ta ke na kaa ye gbɔɔ ti leingaa ta pee.

27. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahuwɔfilei

1. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ ngi loko i ye mia a yena ye kɔndi hinda hu, i ngaa neɛ ye ye mbembe hu kɛɛ sayensi ye tekulɔmii taa ye nafei.
2. Numu gbi lɔnya mia kɔɔ mahugbee kpɔtu kpɔtu i ye ngi gbate hani ma, i ye a ngole ɔɔ hani lalangɔ ɔɔ sayensi haaka.

28. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahuwayakpei

Numu gbi lɔnya mia kɔɔ ngi yee jawa kɛɛ ngitiwoma gee i yena, na a tɔ ke dunya lahei jisias ta hitilɔnga.

29. Ngayilii Ye Nugbɔyɔngɔ-Mahutaawui

1. Numu gbi lee, mia i heina, tao a lɛna gulɔma, mahoungɔ i na hinda hou a loko veinja.
2. Ji numu a ye ngi lɔnyei kɛɛ ngi hugbemboi ya yenge ma, na lee a wote a kpeɛnguu a weɛ a saweilo naa a nuu wekeisia ti lɔnyei kɛɛ ti hugbemboi ma vale, kɛɛ numu kpele ti maahinda va ngoyila lɔɔhu.
3. Numu ɛ ye tɔnyei jisias kɛɛ hugbemboi jisias yayenge nahi kpuangɔ pilei na ma, tao gbɔma ɛɛ pinde kaa na wooma na ndɔɔ kpele gomɛi ti ndani.

30. Ngayilii Ye Numugbɔyɔngɔ Mahupuui

Gbewogbe gbi na kɔlei ii hu na nu mu a nde ye kenga ti puilo na kɔɔ i ndɔlɔ ɔɔ ngoyila hugbate lɛnga ti lɔnyi kee ti hugbamboi mahugbua.
